

УДК 81.13

СТУДЕНТ ЯК ТВОРЧИЙ РЕСУРС У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Варешкіна Н.В., к. пед. н., доцент
кафедри іноземних мов № 1

Національний університет «Одеська юридична академія»

Смирнова Н.М., старший викладач
кафедри іноземних мов № 1

Національний університет «Одеська юридична академія»

У статті пропонуються деякі методи навчання студентів англійської мови як засобу міжкультурної комунікації на практичних заняттях, на яких студенти стають джерелами творчості й активними партнерами викладачів, а не просто об'єктами навчання.

Ключові слова: творчість, інновації, види діяльності, мета, матеріали, процедура, активні партнери.

В статье предлагаются некоторые методы обучения студентов английскому языку как средству межкультурной коммуникации на практических занятиях, на которых студенты становятся источниками творчества и активными партнерами преподавателей, а не просто объектами обучения.

Ключевые слова: творчество, инновации, виды деятельности, цель, материалы, процедура, активные партнеры.

Varieshkina N.V., Smyrnova N.N. A STUDENT AS A CREATIVE RESOURCE IN INTERCULTURAL COMMUNICATION IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

The article suggests some methods of teaching students English as a medium of intercultural communication at practical classes, at which students become sources of creativity and active partners of teachers, and not just objects of learning.

Key words: creativity, innovation, activities, objective, materials, procedure, active partners.

Постановка проблеми. Міжкультурна комунікація – це процес, у якому одна культура впливає на взаємодію з людиною іншої культури. Незважаючи на уявну простоту, це визначення не відразу вказує на труднощі, які іноді виникають у процесі. Під час взаємодії з людьми різних культур спостерігається тенденція, яка часто заважає успішній культурній адаптації і міжкультурній комунікації, а саме – висновки про людину на основі власних цінностей. За допомогою міжкультурного взаєморозуміння студенти можуть навчитися визначати способи, якими культура впливає на цінності індивіда, припущення і переконання про світ. Міжкультурне взаєморозуміння відбувається насамперед за умови володіння іноземною мовою, яка сприяє міжкультурній комунікації. Створення творчої атмосфери у процесі вивчення іноземної мови є одним із найголовніших завдань викладача. Просте визначення творчості не є можливим, оскільки творчість існує у найрізноманітніших формах. Творчість може включати використання уяви тих, хто вивчає іноземну мову, зміну наявних у них ідей, унікальність, оригінальність та інноваційність їхнього бачення, свободу вигадувати нові і незвичайні способи для виконання завдань. Аудиторії у всьому світу

наповнені чудовими ресурсами для творчості, інновацій, ідей і можливостей, щоб діяти поза рамками буденного мислення.

Дуже важливо зрозуміти, що найважливіша частина аудиторії – це люди в ній. Кожен із наших студентів приходить на заняття з унікальним набором цінностей, досвіду, ідей, думок і багажем знань, які чекають, щоб бути випущеними назовні. З цієї причини використання студента як творчого ресурсу не тільки має сенс, а й дає викладачам невичерпне джерело матеріалу для розвитку і навчання як в аудиторії, так і поза нею.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку творчої активності не є абсолютно новою. Значно поживався інтерес дослідників і викладачів вищої школи до проблем творчості, творчої діяльності, розвитку студента як творчої особистості. Зростає кількість філософських, педагогічних, психологічних та інших робіт із цієї проблематики. Її активно розробляли провідні вчені країн світового співтовариства (Дж. Гілфорд, А. Маслоу, К. Роджерс, Р. Торренс та ін.). Проблема творчого розвитку особистості досліджується на міждисциплінарному рівні, привертаючи увагу найвизначніших теоретиків і практиків (В. Андреев [1], Д. Богоявленська [2], Т. Кудрявцев [3] та ін.).

Що ми маємо на увазі, коли говоримо про необхідність урахування унікальності кожного учня у процесі навчання? Це означає визнання значущості та цінності для вчителя і учнів, переживання компонентів відкриття нового знання, розуміння принципової важливості безпосередньо пережитих міжособистих взаємин між учителем та учнями. Ці моменти повинні мати пріоритет перед абстрактними принципами навчання, його змістом і методами ефективного управління навчальною роботою, долати бюрократичні цілі і завдання традиційної освіти. Гуманістична психологія, що виникла в США у 60-ті рр. під керівництвом Ролло Мея, Абрахама Маслоу і Карла Роджерса, переживає у наші дні справжнє відродження, вона знайшла втілення у працях багатьох видатних учених, які пропонують нам шляхи творчої співпраці викладача з учнями, які вивчають іноземну мову як інструмент міжкультурної комунікації. У контексті цієї проблеми значно зріс інтерес сучасної науки до дослідження процесів «самості» у працях активних прихильників методу розвитку творчості студентів у процесі вивчення іноземної мови (М. Розенберг [14], Г. Крижевська [12], С. Кемпбел [12], П. Фішер [8], П. Бартон [7] та ін.). Більшість зарубіжних учених (С. Парне, А. Осборн, А. Кестлер, Б. Олмо, Дж. Гілфорд та ін.) стверджують, що творче мислення необхідно розвивати у людини зі шкільної лави, потрібно постійно шукати такі ефективні методи, які спонукали б до активного творчого мислення, змушували б виявляти гнучкість суджень, уяву, впливали б на прагнення генерувати ідеї, шукати альтернативні судження. Нашим завданням стануть саме методи і підходи, які дозволяють зробити зі студента не об'єкт навчання, а творчий ресурс.

Постановка завдання. Мета дослідження – розробити модель творчої активності студентів під час вивчення іноземної мови і визначити шляхи ефективного розвитку якості досліджуваного на основі єдності і взаємозв'язку мотиваційного й операційного компонентів. Розвиток творчої активності студентів забезпечується розвитком її складових – оптимальним поєднанням відтворювальної і творчої діяльності студентів, формуванням у них творчих репродуктивних і продуктивних умінь та навичок, позитивною мотивацією до навчання, активізацією навчального процесу. Ці умови одночасно виконуються під час реалізації у формі вправ у такому підході в навчанні, центральне місце в якому належить

проблемним завданням. Усі ці ідеї знайшли своє відображення у методі навчання укрупненими дидактичними одиницями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Іноді це просто важливо дати студентам простір, який вони потребують, щоб висловити свої ідеї та творчий підхід шляхом постановки завдань, які дозволяють їм вносити власні думки і досвід, експериментуючи і збагачуючи мову, яка їм для цього потрібна. Привнесення пісень, музики, творів мистецтва тощо може стати плацдармом для творчості, дозволити студентам вербалізувати почуття та емоції, які вони могли замість цього залишити за межами аудиторії. Студенти також приносять знання про інші культури та мови в аудиторію, що може використовуватись у різних видах діяльності, демонструючи як творчість, так і інновації. Заохочуючи слухачів, учитель може стимулювати ризиковану діяльність і радість від гри, що є вагомими чинниками, які можуть допомогти студентам розкрити власні стратегії, щоб вивчити мову і насолоджуватись процесом.

Студенти мають набагато більше енергії, ніж ми можемо уявити. Коли ми вважаємо проведений урок вдалим, це значить, що ми відчули, що студентам сподобалося, вони зробили прогрес, були залучені і мотивовані, на заняттях відчувалася позитивна атмосфера. Урок насамперед сфокусований на вчителі, перестає бути взаємодією і стає лекцією, тим, що, як правило, не передбачається для вивчення мови. Наші студенти приходять до нас не для того, щоб дізнатися про мову, а для того, щоб дізнатися, що вони можуть зробити з нею. Тому нам необхідно створити більше ситуацій, у яких вони можуть сприяти, ініціювати, контролювати і творити те, що відбувається у класі [9, с. 45]. Врахування цього факту може допомогти нам стати партнерами у процесі навчання, а усвідомлення того, що ми можемо багато чому навчитись у наших студентів – це цінний урок для всіх нас.

Іноді вчителям важко «відпустити» студентів і дати їм можливість узяти ініціативу на себе на певний час. Однак коли це відбувається, це створює атмосферу, в якій створюється справжнє навчання. Просте заучування слів і правил граматики – це не обов'язково ознака того, що учні засвоїли мову. Але коли ми робимо крок назад і надаємо їм можливість отримати доступ до мови, яка їм потрібна для того, щоб висловити те, що вони хотіли б передати словами, починає відбуватися зовсім інший вид нав-

чання. Це стається із розвитком творчих ідей, коли студенти починають експериментувати з мовою. Це те, що додає елемент веселощів в аудиторію – важливий елемент у процесі творчого навчання. Важливо також, щоб ми сприймали наших студентів не як порожні посудини, які треба заповнити знаннями, а як родючі поля, які можуть бути оброблені і з них може бути зібраний урожай.

Заходи, описані у цій статті, були використані в різних умовах. Виходячи з того, що ми захоплюємось різними видами мистецтва, ми виявили, що включення драми, музики й образотворчого мистецтва буде природним. Ці види діяльності потім були вдосконалені і розроблені, щоб практикувати конкретні теми граматики чи лексики, з тих пір вони використовувались на практичних заняттях з вивчення англійської мови студентами різних років навчання. Одним з основних факторів цієї діяльності є той факт, що вони вписуються у концепцію «БПВ» (без підготовки вчителя). Крім того, найбільш потрібні тільки звичайні предмети, які можна знайти в будь-якій аудиторії. Більшість із них можуть бути поширені на письмові вправи, які могли б бути виконані в аудиторії або як домашнє завдання, усі вони розраховані на мінімальний внесок учителя і прагнуть до максимальної віддачі студентів [14, с. 126]. Про деякі з видів діяльності ми дізнались від інших викладачів та адаптували їх, деякі ми просто спробували, бо вони здавалися жартівливими, а наші студенти отримували задоволення від них. У цілому вони спонукають студентів мислити самостійно, додавати власні особисті переживання, думки та ідеї, доносити їх до співрозмовників і таким чином виконувати основну мету комунікації. Більшість видів діяльності з вивчення англійської мови проводяться у парах і з усією групою. У цих вправах також можна використовувати поняття грайливості, яку нам подобається заохочувати в усіх наших студентах незалежно від віку. Веселі заняття в аудиторії, долаючи комплекси, сприяють підвищенню мотивації, яка може стимулювати учнів ризикувати. Успіх породжує успіх, тому цей тип заохочення може бути саме тим, з яким студенти повинні йти далі. Вивчення першої мови є тим, що ми робимо природно, але вивчення другої – як правило, передбачає напружену роботу. Тому, надаючи шанс згадати, як це бути творчим, якими ми були у дитинстві, створюючи безпечну атмосферу для того, щоб це зробити, можна допомогти

студентам будь-якого віку відкрити для себе не лише нові слова і граматичні конструкції, а й навчити їх передавати ідеї, думки і почуття новою мовою, що є основною ціллю для тих, хто вивчає нову мову. Крім того, творчість стимулюється, коли ми вводимо нову інформацію, не обмежуючи при цьому спектр продуктивності наших студентів [12, с. 111].

Створення розповіді

Цілі:

- надихати емоції і почуття за допомогою музики та зображень;
- дати волю студентам на створення власної історії;
- стимулювати самостійний доступ до лексики і граматичних структур.

Матеріал: короткий уривок (3–4 хвилини) з оркестрової музичної композиції.

Приклади включають:

- 1) Леонард Бернстайн «Кандид» (увертюра);
- 2) Антон Дворжак «Слов'янський танець № 2 мі мінор»;
- 3) Джакомо Пуччіні «Турандот» (увертюра до опери).

Фотографії місць, людей, предметів тощо можуть бути взяті із туристичних брошур, реклами, кліпів та ін.

Процедура:

- 1) поділіть студентів на невеликі групи і дайте кожній групі набір від восьми до десяти знімків. Кожна група може мати різні набори, або ви можете використовувати один і той же набір для кожної із них;
- 2) проінструкуйте студентів, щоб вони виклали фотографії перед собою так, щоб кожен міг їх бачити;
- 3) попросіть їх обговорити коротко фото і запитайте, чи вони мають будь-які питання щодо лексики;
- 4) поясніть студентам, що вони збираються почути музичну композицію. Спираючись на те, що вони почують і зрозуміють, вони повинні створити власну розповідь;
- 5) відтворення музики для студентів;
- 6) під час прослуховування вони можуть почати розкладати фотографії у певному порядку або почекати, доки музика закінчиться, а потім прийняти рішення щодо історії;
- 7) дайте їм досить часу, щоб закінчити свою розповідь. Студенти можуть записати її, зробити нотатки або запам'ятати;
- 8) знову ввімкніть музику і дайте змогу студентам переглянути фотографії і повноцінно сформулювати свою розповідь;

9) попросіть кожну групу розповісти іншим власну історію. Студенти можуть написати історію у групах або індивідуально на виконання домашнього завдання.

Використання майстрів

Ціль:

– надати студентам можливість уявити себе на картині, яку вони використовують, щоб викликати емоції та почуття.

Матеріали: репродукції робіт відомих художників, які гарантують, що є достатньо матеріалу для кожного студента. Найкращі для використання ті, на яких зображені сцени і люди, а не просто пейзажі або одиночні портрети.

Процедура:

1) розкладіть репродукції картин на столах або попросіть студентів підходити до вас і обирати картину;

2) попросіть їх уважно подивитися на картини, які вони обрали, та уявити себе у цій сцені. Потім студенти повинні намагатися відчувати емоції і почуття, які картина викликає;

3) поділіть студентів у малі групи та попросіть їх викласти свої картини разом. Потім попросіть кожного студента висловити почуття, які вони відчували, уявляючи себе на картині, а інші повинні вгадати, про яку картину йдеться;

4) наприкінці запропонуйте студентів провести дискусію про картини у своїх групах і порівняти почуття та емоції, які вони відчували, коли дивилися на них;

5) студенти можуть написати розповідь про картину, описуючи, що відбулося до написання картини, або уявити, що сталося після.

Студенти можуть писати історію у групах або індивідуально на виконання домашнього завдання.

Створення сучасного мистецтва

Ціль:

– використання видів сучасного мистецтва малювання, створених студентами як плацдарм для мовних вправ і переходу до вільної розмовної мови.

Матеріали: великий аркуш паперу для кожних десяти студентів і кольорові ручки або олівці.

Процедура:

1) помістіть папір перед студентами і забезпечте їх ручками;

2) розпочніть із малювання лінії на папері і спонукайте учнів робити те ж саме;

3) після того, як малювання лінії закінчено, студенти мають розфарбувати її, використовуючи різні кольори, щоб створити витвір сучасного мистецтва;

4) говоріть про закінчене малювання, використовуючи такі фрази, як: "What could this be?", "This reminds me of..." and "I think this looks like..."

Будівництво машини

Цілі:

– спонукати студентів працювати разом, щоб придумати незвичайну машину;

– заохотити студентів до використання свого тіла, щоб створити рух і процес.

Матеріали: фото або малюнок машини.

Процедура:

1) нагадайте лексику послідовності (спочатку, потім, після цього тощо);

2) покажіть фото або малюнок машини студентам і запропонуйте їм уявити її призначення;

3) поділіть студентів у малі групи і попросіть їх вигадати незвичайну машину та її призначення. Для кожного члена групи повинна бути якась частина машини, яку можна було б обіграти;

4) потім вони домовляються, хто що робить і презентують свою машину аудиторії. Вони можуть використовувати звуки, але не слова;

5) інші спостерігають, а потім здогадуються про призначення машини;

6) для закріплення мови студенти відіграють свої машини ще раз і розповідають, що відбувається.

Студенти можуть написати про свою машину в групах або індивідуально на виконання домашнього завдання.

Погоджено діючий ланцюжок

Цілі:

1) дати свободу студентам завершити речення і працювати разом задля створення метафори (ланцюжку) класу;

2) дізнатись одне про одного під час відкритої і творчої діяльності;

3) вдосконалити навички використання правильної форми дієслова (від першої особи до третьої особи однини).

Матеріали: список із десяти пронумерованих стовбурових речень на дошці. Вам також знадобиться кілька смужок паперу і липкої стрічки.

Приклад:

1. My favourite food is...

2. I like to...

3. I am good at... -ing

4. I am bad at... -ing

Процедура:

1) дайте кожному студенту смужку паперу і скажіть їм вибрати три речення, щоб закінчити;

2) студенти пишуть своє ім'я на смужці, номери речень, які вони обрали, та свої короткі відповіді на них (наприклад: dancing);

3) утворить ланцюжок зі смужок, зробивши петлю з однієї смуги, а потім додаючи інші;

4) запросить студентів встати і взяти одну з ланок ланцюжка в іншого студента;

5) попросить одного студента почати, сказавши, чию ланку вони тримають, і представивши цю особу групі, називаючи ім'я, а потім оголошуючи завершені стовбурові речення (наприклад: This is Carol. She is bad at dancing);

6) таким чином по черзі мають бути представлені всі люди в групі;

7) вішаємо ланцюг в аудиторії і пояснюємо, що група пов'язана між собою, оскільки вони в одному ланцюжку.

Висновки з проведеного дослідження. Ідеї та заходи, запропоновані у цій статті, взяті з наявних методологій і підходів (сугестопедія, комунікативний підхід у навчанні мови, кооперативне навчання).

Сугестопедія використовує фантазію і увялення студентів шляхом заохочування створювати нові індивідуальності, які виникають протягом усього заняття. Учням пропонується користуватись нагодою, оскільки вони здатні відмежуватися від своєї повсякденної особистості і стати іншою особистістю, тож їм не доведеться турбуватися про помилки.

У комунікативному підході студенти ознайомлюються із функціями мови, їм рекомендується використовувати її, щоб зробити своє повідомлення зрозумілим. Вони також можуть говорити про почуття та емоції, презентуючи фотографії та інші матеріали. Викладач працює як посередник, який визначає види діяльності, що сприяють спілкуванню. Соціальний аспект розглядається як важливий фактор, той, хто розмовляє, має свободу щодо того, що і як сказати. Оскільки автентична мова (принаймні наскільки це можливо) – це мета у цьому підході, всі запропоновані заходи вписуються у цей метод, який був використаний у групах, у яких англійська мова вивчається комунікативно.

Кооперативне навчання роз'яснюється у різних видах діяльності, є методом, який

навчає соціальним навичкам, та інструментом міжкультурної комунікації. Студенти вчаться розвивати позитивну взаємозалежність у груповій діяльності, групи структуровані таким чином, що кожен має узяти участь. Крім того, студенти допомагають одне одному задля досягнення загальної мети, вчаться одне в одного. Розуміння, що наші студенти – це партнери, які роблять значний внесок до того, що відбувається в аудиторії, може стати першим кроком до відкриття дороги до творчості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / В.И. Андреев // Основы педагогики творчества. – Казань : Изд-во Казанского ун-та, 1988. – 236 с.
2. Богоявленская Д.Б. Об одном из подходов к исследованию интеллектуального творчества / Д.Б. Богоявленская // Вопросы психологии. – 1976. – № 4. – С. 69–79.
3. Кудрявцев Т.В. Психология технического мышления / Т.В. Кудрявцев. – М. : Просвещение, 1975. – 258 с.
4. Maslon A.H. Creativity in self actualising people / A.H. Maslon. – Harper, 1980. – 204 p.
5. Torrance E.P. Assessing the further research of creative potential / E.P. Torrance, L.K. Hall. – 1980. – Vol. 14. – № 1. – 649 p.
6. Гилфорд Дж. Три стороны интеллекта / Дж. Гилфорд // Психология мышления. – М. : Наука, 1965. – С.84–98.
7. Burton P. Creative Teaching for Tomorrow: Fostering a Creative State of Mind / Pauline Burton. – Kent : Future Creative CIC, 2009. – 139 p.
8. Fisher R. What is creativity? In Robert Fisher and Mary Williams: Unlocking Creativity. Teaching Across the Curriculum / Robert Fisher. – New York : Routledge, 2004. – P. 6–20.
9. Deller S. Lessons from the learner / S. Deller. – Harlow : Longman. 1990. – 72 p.
10. Grundy P. English through Art / P. Grundy, H. Bokiek, K. Parker. – Innsbruck : Helbling, 2011. – 232 p.
11. Keddie J. Images / J. Keddie. – Oxford : Oxford University Press, 2009. – 140 p.
12. Kryszewska H. Learner-based Teaching / H. Kryszewska, C. Campbell. – Oxford University Press, 1992. – 136 p.
13. Larsen-Freeman. Techniques and principles in language teaching / Larsen-Freeman. – Oxford : Oxford University Press, 2002. – 190 p.
14. Rosenberg M. Spotlight on learning styles / M. Rosenberg. – Peaslake : Delta Publishing, 2013. – P. 123–133.
15. Maley A. Creativity in the English Language Classroom / A. Maley, N. Peachey // British Council, Brand and Design. – 2015. – 180 p.